

ՏՈՔԹ. Ա. ՊԱՐՈՆԻԿԵԱՆ

ԵՒ

ԽՐԻՍՏԵԱՆ ԶԵՄՈՐԱՆ

Ասկէ քանի մը տարի առաջ Թերթի-
բէն լսեցինք Տոքթ. Պարոնիկեանի անու-
նը. սակայն՝ ինչպէս իրողութիւն է մեր
մէջ՝ Թերթիբուրն գրածին կարելի չըլլալով
բայարձակ վստահիլ, մանաւանդ որ կու-
սակցական հակառակութեան պատճառաւ
աննպաստ գրուածներ ալ երեցան Թերթի-
բուրն մէջ իր անուան շուրջ՝ ճշգրիտ դա-
ղափար մը չունէինք իր մասին:

Բայց ժամանակ մը վերջ, երբ ինք ան-
ձամբ հոս (Երուսաղէմ) եկաւ բանակցելու
համար իր գործին և նպատակին շուրջ, մո-
տէն ծանօթանալով և մտերիմ յարաբերու-
թիւն մշակելով իրեն հետ՝ ճանչցանք բուն
Պարոնիկեանը—անկեղծ և գործունեայ հայը:

Տոքթ. Արմինակ բնիկ Վանցի է, և
անդամ եղած է տեղւոյն Երիտասարդաց
Բարեսիրական Միութեան որուն անդամ-
ները՝ վառվռուն երիտասարդներ՝ նպատակ
ունէին կրօնական ու բարոյական ընտանի
միջնորդութիւն մը ստեղծել Վանի մէջ: Պա-
տերազմի ընթացքին, երբ ամէն ինչ կ'աւ-
րուի, ինքը նոյն ոգիով և յարացոյցով
Գերմանիա կը հաստատուի: Հոն կ'ուսա-
նի աստուածաբանութիւն և բժշկութիւն,
և ծանօթանալով Գերման ժողովուրդին և
լեզուին, կը տեսնէ որ Գերման Միսիոնա-
րութիւններէն ոմանք յանուն հայոց բա-
րեւէր և հայասէր Գերմաններէ զրամ կը
հաւաքեն և սակայն բուն նպատակին չեն
գործածեր, այլ՝ իրենց կրօնական պրոպա-
գանդին:

Աստի Տոքթ. Պարոնիկեան՝ ազգասի-
րական ոգիէ մղուած՝ գործի կը լծուի Գեր-
մանիոյ մէջ, քարոզելով «դուք ձեր զրամը
հայասիրաբար կուտաք այս միսիոնարներուն
Հայոցհամար, սակայն ասոնք իր բուն նպա-
տակին չեն գործածեր, այլ՝ իրենց կրօնական
պրոպագանդին կը շահագործեն: Եթէ կ'ու-
զէք հայոց օգնել, ուղղակի հայոց միջո-
ցաւ օգնեցէք իրենց, որպէսզի կարենան
ինքզինքնին գտնել, և գործուած անիրա-
ւութիւնը զարմանել:» Նախապէս հակա-

սակութիւնը կը սկսի անոնց և իր միջեւ,
բայց Տոքթորը՝ ըլլալով ազգեցիկ խօսող
մը, և գործունեայ ու եռանդուն քարոզիչ
մը՝ կը գրաւէ բաւական թիւ մը իր կրօ-
նական և շինիչ ճառերով: Նոյնիսկ կը հը-
րաւիրուի խօսելու շատ մը եկեղեցիներու
բեմերէն, և իր արեւելքցիի վառվռուն և-
բեակայութեամբն ու անկեղծ խօսքերովը
համբաւ մը կը չինէ իրեն՝ ի նպաստ իր
գործին:

Եւ ահա ընկերութիւնը կը կազմուի
Գերմանիոյ Հայ Լուսաւորչական Առաքելու-
թիւն անունով, որ այժմ 31,000 հայասէր
գերմանացիներ կը համբէ իր մէջ, և որուն
նախագահը ճշմարիտ հայասէր՝ Կալստերէր
անունով Գերման մըն է. ընկերութիւնը
ունի իր պաշտօնաթերթը գերմաներէն լեզ-
ուով որ ձրի կը զրկուի իր բոլոր անդամ-
ներուն, և որուն անունն է այժմ «Նոր Հայաս-
տան»: Վերջին թիւը մօտեցաւ լոյս կը տեսնէ
բազմաթիւ պատկերներով, Երուսաղէմէն,
Յուճաստանէն, Սիրիայէն և Եգիպտոսէն,
լուսանկարուած նոյն ինքն Տոքթորին կողմէ
իր ճամբորդութեան ընթացքին: Թերթը կը
վարէ ինքը Պարոնիկեան, որուն կ'աշխա-
տակցին իր տիկինն ու ընկերութեան
անդամներէն ոմանք: Թերթին նպատակն
է ծանօթացնել Հայ ազգն ու եկեղեցին
Գերմաններուն, և զանոնք հրաւիրել օգ-
նելու անոր զարգացման և բարձրացման:

Իր առաջին կարեւոր ձեռնարկը կ'ըլ-
լայ ամսական տալով քննյ. մը ձեռնագրել
տալ Յունաստանի ջրուած ժողովուրդին
համար, Մազլուման Սրբազանի հովանա-
ւորութեան տակ: Ապա բուն նպատակին
զիմելով՝ կ'ուզէ հիմնել կրօնական դպրոց
մը «Քրիմեան Ընտրան» անունով՝ Գեր-
մանիոյ մէջ, ուր պիտի պատրաստուին
հայ եկեղեցականներ՝ հայեցի ոգիով և հա-
ւատքով ու բարձր ուսումով:

Այս տարի Տոքթորը Յունաստանէն
Եգիպտոս անցնելով՝ տեսակցեցաւ Թորգոմ
Ս. Արքեպիսկոպոսի հետ, և ապա Երուսա-
ղէմ եկաւ. զմարտաբար դոցումած գտաւ
Մեծ Պատրիարքին գերեզմանը, որուն
խոստացած էր զալ անձամբ և հետը խոր-
հըրգակցիլ իր գործի մասին: Միարա-
նութիւնն ու Տեղապահ Մեսրոպ Սրբա-
զան լաւ ընդունելութիւն ըրին իրեն:
Բարեկէն Սրբազան խորհրդակցեցաւ իրեն

հետ: Ապա Թորգոմ Սրբազան Լճմիածին զրեց բացատրելով և երաշխաւորելով թէ սխալ և անճիշդ էին կասկածները Տոքթ. Պարոնիկեանի մասին, որպէսզի կաթողիկոսական հրամանը ստացուի իր բանալիք կրօնական ձեմարանին համար:

Տոքթորն ու իր ազնիւ և զորդացած տիկինը — որ իր ամբողջ հարստութիւնը նուիրած է ի նպաստ իր գործին — հոս անցուցին քանի մը շաբաթ: Ան գործունեայ և աշխոյժ միշտ խօսեցաւ ու բացատրեց իր գործն ու նպատակը, և միւլենոյն ատեն կրօնական շինիչ նիւթերու մասին խօսեցաւ այլևայլ առիթներով: Պէտք է ըսել որ զօրաւոր հաւատքի տէր և կրօնական փորձառութիւն ունեցող անձ մըն է ան:

Մենք անձամբ խօսեցանք իրեն հետ եւ վիճարանեցանք իր նպատակին ու գործին շուրջ. ինքն ալ հասկցած է՝ թէ պէտք է որ ամէնէն առաջ Կաթողիկոսին հրամանը առնուէր եւ Հայ Եկեղեցիի վերին իշխանութեան կամքովն ու գիտակցութեամբ կատարուէր ամէն բան, և այն ատեն ո՛չ մէկ անձնական ու կուսակցական զբաւանդութիւն կրնար արգելք ըլլալ իր գործին:

Տոքթորը դիւրութեամբ չէր ուզեր մեկնիլ Երուսաղէմէն, բայց պարտականութիւնը զինքը կը կանչէր այլուր, և սրտի զեղումով էր որ հեռացաւ մենէ:

Այժմ իր արձանագրած աշակերտները տարած է Գերմանիա, եւ սակայն հազիւ կէսը: Մեր կուսակցականները իր ձեռքէն յափշտակած են իր սաները, կարծես աւելի վեհ ծառայութեան մը համար. այս ալ պատուարեր նի շմբ մեր ժողովուրդի եկեղեցասիրութեան: Անոնք որ որպէս թէ կը տարփողեն ի լուր աշխարհի Հայ Եկեղեցիին փառքը, և անոր ինքնակոչ պաշտպաններ կը հանդիսանան՝ միշտ կ'աշխատին տկարացնել այդ Մարտիրոս Եկեղեցին, և իրենց անձնական ու հատուածական շահերուն ծառայեցնել դայն: Աւելորդ ճոռոմարանութիւններ պէտք չեն այլևս. այս ազգը ուրիշ ո՛չ մէկ յենարանի կրնայ կոթնիլ, եթէ ոչ՝ իր Սուրբ Եկեղեցիին ու Լուսաւորչի լոյս հաւատքին: Ա՛լ բաւ է, պէտք է պահ մը կանգ առնել եւ երկար մտածել իրականութեան վրայ, և ըստ այնմ քայլ առնել: Ապա թէ ոչ՝

ի զուր եւ անօգուտ բոլոր թափուած ճիւղերն ու աւելորդ պոռոտախօսութիւնները:

Մենք չենք կործներ որ Տոքթ. Պարոնիկեան յուսալքուի. ինչպէս մօտէն տեսանք զինքը՝ անիկա տասնի արգելքներու առջև կանգ առնող մարդ չէ, գիտնալով որ իր նպատակը անկեղծ է և գործը բարի:

Յաջողութիւն կը մաղթենք իր զործին և կորով իր հոգիին: Եւ վստահ ենք որ տասնի բարենպաստակ գործ մը չի մեռնիր: Միւս կողմէ՝ կը թելադրենք իր սիրելի սաներուն, որ խտապահանջ չըլլան օտար միջամտարի մէջ, և ո՛ր եւ է կերպով չվշտացնեն հայասէր ազնիւ գերմանացիները, ու հայ անունը վեր բռնեն օտարներուն առջև: Կէտ նպատակի դնեն Հայ Եկեղեցիին ծառայիլ և հաւատարիմ մնալ իրենց ուխտին՝ զոր փութկոտութեամբ հըրապարակաւ ալ կատարեցին, թէ օ Մենք 5 երիտասարդներս, նախանձախնդիր Հայ Եկեղեցւոյ բարենորոգման և ազգին բարեւաման, կ'ուխտենք հրապարակաւ, որ հոգով և մարմնով պիտի նուիրուինք այդ խտելին նուիրականութեան: Կ'աղօթենք որ Աստուած զիրենք զօրացնէ իրենց ուխտը կատարել կարենալու համար: Եւ այսպէս կ'աղմուի նիւրէնպէրի կրօնական հաստատութիւնը՝ իրրեւ լուսաշող վառաբան հայ հաւատքին:

ՍԻՈՆ ՎՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

